

АКАДЕМИК МИХАИЛ ВИДЕНОВ НА 75 ГОДИНИ

Тази година основателят на българската социолингвистична школа Михаил Виденов навършва кръгла годишнина. Той е роден на 10.04.1940 г. в София. Завършва средно образование в Годеч (1958), а българска филология – в Софийския университет (1964). Започва преподавателската си дейност като гимназиален учител, след което подготвя докторат по българска диалектология под научното ръководство на проф. Стойко Стойков (1966 – 1969). През 1969 г. успешно защитава доктората си на тема „Годечкият говор“, а през 1970 г. е избран за редовен асистент към Катедрата по български език в Софийския университет „Св. Климент Охридски“. С труда си „О погтѣ“ става доктор по философия на Карловия университет в Прага през 1977 г.

Четири години по-късно е избран за доцент по съвременен български език с хабилитационен труд на тема „Из актуалната проблематика на българския език“ (1981). През 1988 г. става доктор на филологическите науки с изследването си „Съвременната българска езикова ситуация“. Избран е за професор през 1989 г. с хабилитационния труд „Социолингвистическо проучване на гр. Велико Търново“. В Софийския университет „Св. Климент Охридски“ е водил теоретични курсове по българска диалектология, съвременен български език, социолингвистика, етнолингвистика, теория на книжовните езици, чешки диалекти и интерлекти и др. Чел е лекции във всички европейски славистични центрове.

Първи лауреат е на престижната награда „Академик Владимир Георгиев“ за изследвания в областта на българската езиковедска наука (2004). На 11.05.2004 г. е обявен за *Doctor honoris causa* на Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“ за принос в развитието на езикознанието и социолингвистиката, където произнася академично слово на тема „По някои належащи задачи пред българските лингвисти (с особен оглед към езиковата култура)“.

Проф. Михаил Виденов е избран за член-кореспондент на Българската академия на науките през 2004 г. в областта на хуманитарните и обществените

науки, а през 2008 г. е избран за академик. В момента е председател на отдела „Хуманитарни и обществени науки“.

Академик Михаил Виденов е възпитал и обучил поколение от учени, работещи в една интердисциплинарна област, която е особено актуална днес и е в същината на съвременните хуманитарни занимания. Неговото дело се характеризира с последователно проучване на българския език, но не от позициите на кабинетния учен, който подрежда фишове, а с въвеждането на смели методологически обновления и с точно обработване на данни за реалното езиково битие. Той е блестящ преподавател и увлекателен лектор, отличен събеседник и ценител на творческото начало, изследовател със самочувствие, но и с готовност за методологични напътствия към младите колеги.

Всъщност множество от разработките му се отнасят и за по-широк кръг езици, предимно славянски, както и за проучване на българските диалекти и региолекти. Тази широка рамка на интереси се основава на неговата школовка, която започва с проучване на езиковите ситуации в българските села – по време на диалектоложките експедиции, в които е участвал още като студент. По-късно, като аспирант и ученик на проф. Стойко Стойков, младият тогава диалектолог се насочва към малкия град, към Годеч, където е преминало детството и юношеството му. Така Виденов написва блестяща дисертация в най-добрите традиции на школата на Стойков.

Както знаем, още Стойков – учителят на най-добрите български диалектолози, се прехвърля от парадигмата на диалектологията към иновативни лингвистични методи, защото се насочва и към градските говори. Истинският обрат в българското езикознание обаче осъществява М. Виденов, който по свои собствени прозрения и с помощта на ерудцията си, придобита в Прага, прави пробив в закостенялото мислене на родните ни лингвистични среди от 70-те и 80-те години на ХХ век. Прага несъмнено изиграва огромна роля за ориентацията на тогавашния доцент М. Виденов, защото там той има възможност да общува с класиците от Пражкия лингвистичен кръжок проф. Хавранек и проф. Матезиус. Още по време на лекторския си престой там Виденов написва нестандартните за времето си (а и до днес) студии „Към българската паралингвистика“ и „Из актуалната проблематика на съвременния български език. Във връзка с чешката теория на книжовните езици“. Следва неговата теоретична книга „Социолингвистика. Основни тезиси“, както и монографията „Норма и реч“.

Истинското образцово социолингвистично изследване, което е първото от подобен характер не само в България, а и в цяла Източна Европа – става дума за същинска теренна социолингвистика, а не за чертаене на пожелателни магистрала в науката, – е книгата „Социолингвистично проучване на град Велико Търново“, с второ издание под заглавие „Великотърновският език“, написана в съавторство с проф. Б. Байчев. Следват изданието на голямата докторска дисертация „Съвременната българска градска езикова ситуация“ (1990),

„Българска социолингвистика“ (1990), „Софийският език“ (1993), „Езиковата култура на българина“ (1995), „Езикът и общественото мнение“ (1997), „Социолингвистическият маркер“ (1998), „Увод в социолингвистиката“ (2000), „Българската езикова политика: в светлината на теорията на книжовните езици“ (2003), „Диглосията (с оглед на българската езикова ситуация)“ (2005), „Идентификация по езика“ (2007), „Езикът на града“ (2010), „Езиковедски щрихи и етюди“ (2013). Това са само част от книгите, без учебните помагала и по-популярните книги, които тук не могат да бъдат изброени, защото общият брой на публикациите на академик Виденов надхвърля цифрата 400, от които 26 отделни книги. Книгата „Социолингвистиката в България“ – специален брой от световно известна международна поредица по социология на езика, осъществена под неговото редакторство и издадена на английски език, е един от най-цитираните социолингвистични сборници и превръща нашата езиковедска наука във водеща не само за нашия регион.

Сегашното вече узряващо поколение български езиковеди, негови ученици, с основание може да се запита как грижовният им преподавател е намирал време за такова мащабно научно творчество. Защото в по-голямата част от времето, в което ние имаме възможност да опознаваме и да общуваме с проф. Виденов, е тъкмо когато той е в своето истинско амплуа – на всеотдаен университетски професор. Едва ли обаче самият професор може да отговори на въпроса колко дипломни работи и дисертации преминават през ръцете му, на колко трудове той е ментор, ръководител, рецензент и оценител.

Академик Михаил Виденов е дългогодишен председател, а от две години насам почетен председател на Международното социолингвистическо дружество. Работата в Българската академия на науките сега поглъща голяма част от неуморимия му ентузиазъм. Предстоящата конференция по социолингвистика – вече дванадесета поред, посветена на неговата кръгла годишнина, ще го върне в истинската му среда – университетската аудитория и плодотворните разговори и спорове, подхранвани от все същото непримиримо търсене на нестандартни подходи към езика.

ACADEMICIAN MIHAIL VIDENOV'S 75-TH ANNIVERSARY

✉ ¹Prof. Angel Angelov, DSc., ²Prof. Dr. Dimitar Vesselinov

University of Sofia
15, Tsar Osvoboditel Blvd.
Sofia, Bulgaria

E-mail: ¹angel_angelov@slav.uni-sofia.bg
²d_vesselinov@yahoo.fr